

Matjaž Muršič Klenar

Razumevanje sekularne dobe pri Charlesu Taylorju kot napetost med imanenco in transcendenco. Doktorska disertacija. Mentor: Anton Jamnik. Univerza v Ljubljani, Teološka fakulteta. 2022. V, 202 str. <https://repozitorij.uni-lj.si/IzpisGradiva.php?id=144442&lang=slv>

Disertacija Matjaža Muršiča Klenarja je od sprejetja dispozicije na Univerzi v Ljubljani leta 2017 do oddaje končane naloge v juniju 2022 doživela poseben proces iskanja, zorenja – in na koncu nastanek izvirnega raziskovalnega dela, ki samoniklo in ustvarjalno odgovarja na vprašanje sekularizacije v moderni dobi. Temeljiti študij obširnega opusa kanadskega filozofa Charlesa Taylorja in različnih avtorjev, ki njegovo misel komentirajo in interpretirajo, je Muršiča vodila k jasni in pregledni argumentaciji teze, da se v sekularni dobi – ko se zdi, da je svet zaprt v imanenco – na nov in avtentičen način kaže iskanje transcendence in odpiranje zanjo. Avtor nas v nalogi vodi prek splošnega razumevanja sekularizacije skozi zgodovino – in ob predstavitvi različnih zgodovinskih obdobjih tudi sodobnih pogledov – vse do Taylorjevega razumevanja procesa sekularizacije.

Jedro disertacije je osredotočeno na analizo in vrednotenje napetosti, ki v sekularni dobi nastaja med zgolj imanentnim razumevanjem resničnosti, dobrega in smisla ter različnimi vzgibi, ki jih človek doživlja v svojem življenju in mu odpirajo pot k transcendenci. Ob analizi splošnih teorij sekularizacije Muršič posebej izpostavlja Taylorjev izvirni pogled na sekularno dobo – z jasnim poudarkom na spremenjenih pogojih in oblikah verovanja. Začetke teh sprememb Taylor postavlja v čas reforme, ko se po njegovem odstranijo braniki pred nevero: od-čaranje sveta, premik od skupnosti k posamezniku, umik antistrukture, premik od kairosa k zgolj kronosu, premik od pogleda, ki stvarstvo razume kot kozmos, k zgolj tehničnemu razumevanju vesolja. To pa pomeni vzpostavitev sodobnega moralnega reda in ekskluzivnega humanizma, ki svet zapreta v imanentni okvir – ta je na videz za transcendenco zaprt. Toda Matjaž Muršič izvirno in argumentirano prikazuje, da sekularna doba za transcendenco ni zaprta, ampak se zaradi spremenjenih pogojev vere odpirajo nove možnosti religijskih in svetovnonazorskih pogledov, ki v pluralni družbi posameznika vedno znova spodbujajo k razmisleku o smislu bivanja. V navidezni imanenci se človek odpravlja na pot iskanja, na kateri se odkrivajo nove perspektive oziroma nove oblike, ki vodijo do presežnega. Posebej dragocen in izviren je zadnji del naloge, kjer kandidat po temeljiti analizi Taylorjeve filozofske misli o sekularni dobi in njenem vrednotenju nakaže rešitve – oziroma, kako je treba iz določenih struktur in sistemov, ki smo se jih navadili in se v njih počutimo varni, narediti korak k novim oblikam človeških iskanj in ontološkemu hrepenenju po neskončnem in večnem – torej Presežnem. Ta novi prostor presežnega se odpira v izkustvu čudenja in lepote, pa tudi znotraj obrednosti in skupnosti.

Kandidat pri aplikaciji Taylorjeve teorije sekularizacije na konkretno družbo in izzive Cerkve pokaže, da so pri novih oblikah duhovnih iskanjih prav občestvenost,

socialna dejavnost in dialog ključnega pomena, da sodobni človek stopi na pot Presežnega oziroma, da se ‚odlepi‘ od zgolj empirističnega, tehničnega pogleda na življenje (kjer je vse določeno, obvladano in nadzorovano) in odpre za svet skrivnostnega in Lepote. Prav komunitarna razsežnost bivanja je izviren prostor nove govorice in umevanja pomena jezika, kjer se ustvarjajo pogoji, da sodobni iskalec na nov način izrazi svoje bivanjsko hrepenenje po Presežnem – prisluhne govorici, ki razkriva upanje in pogloblja zavest, da njegovo ‚obličje‘ ni izgubljeno v brezimni množici.

Naloga Matjaža Muršiča je izviren znanstvenoraziskovalni prispevek pri razumevanju in vrednotenju sekularizacije, v kateri se sodobna zahodna družba nahaja. Avtor naloge ves čas ustvarjalno in argumentirano dokazuje, da je prav sodobno obdobje izziv za odkrivanje mnogih znamenj upanja, kjer se Božje iskanje človeka srečuje s človeškim hrepenenjem po Presežnem. Ali kot je zapisal sveti Avguštín v Izpovedih (X, 27): »Vabil si in klical – in prebil si mojo gluhoto. Bliskal in žarel si – in pregnal si mojo slepoto. ... Dotaknil si se me – in zagorel sem po tvojem miru.«

Matjaž Muršič Klenar je skozi celoten proces pisanja naloge odkrival sledi tega iskanja, jih argumentirano predstavil ter ob odprtih vprašanjih pokazal tudi na izvirne rešitve. Menim, da mu je konkretno pastoralno delo na različnih področjih in okoljih (kljub velikim obremenitvam in daljšim odsotnostim) bilo ves čas v spodbudo, da je njegova znanstvena misel zelo stvarna, dialoška – in blizu konkretnemu človeku.

Anton Jamnik